



ארגון רבני צהר



ההסתדרות הציונית העולמית
המערך לשירותים רוחניים בתפוצות

בס"ד

פרשת "יתרו"

דב גולדשטיין-

בתחילת פרשתנו יתרו מגיע עם צפורה ושני נכדיו בני משה. מדוע אשתו ובניו של משה לא נמצאים אתו מהרגע שחזר למצרים עם כל עם ישראל?

חכמינו ז"ל במכילתא משלימים לנו את התמונה:

"שבשעה שאמר הקב"ה למשה: לך והוצא את עמי בני ישראל ממצרים... באותה שעה נטל אשתו ושני בניו והיה מוליכן למצרים... באותה שעה אמר (=הקב"ה) לאהרן: לך לקראת משה. יצא לקראת משה וחבקו ונשקו. אמר לו: משה, היכן היית כל השנים הללו? אמר לו: במדין. אמר לו: מה טף ונשים אלו עמך? אמר לו: אשתי ובני. ולאן אתה מוליכם? למצרים. אמר לו (=אהרן): על הראשונים אנו מצטערים, ועכשיו נצטער גם באלו? באותה שעה אמר לצפורה: לך לבית אביך. ובאותה שעה הלכה לבית אביה ונטלה שני בניה."

לפי המדרש בשעה שמשה בא ממדין לפרעה אמר לו אהרן לשם מה אשתו ובניו צריכים לסבול את השעבוד? עדיף שימתינו במקום מבטחים בבית יתרו. ומשה קיבל את הצעתו.

לאור זאת יש לשאול: האם ראוי שמנהיג יוציא את בני משפחתו מתוך עמו בשעה שכולם נמצאים בצרה או שעדיף להיות שותף בצרות הרבות גם עם בני משפחתו יסבלו מכך, בשעה שהצבור כולו סובל או שמא יושפע לרעה מצבור שערכי המוסר שלו שונות?

שאלה זו מקבלת עוצמה בהשוואה למה שעשה משה בצעירותו כמה עשרות שנים קודם וכך חז"ל מתארים זאת:
הלך לראות בסבלותן של ישראל, היינו דתן הלל אומר: אל תפרוש מן הצבור, שלא יהיה אדם רואה צבור בצער ויאמר אלך לביתי, ואוכל ואשתה, ושלוש עלי נפשי, אלא יהא נושא בעול עם חבירו."

כלומר הלל הזקן משבח את משה שלמרות שגדל מחוץ למעגל החברתי הסובל הוא בוחר ללכת לראות את סבלות אחיו. על רקע המוכנות של משה להקרבה אישית למען העם בולטת בהעדרה המוכנות לחנך את בני ביתו לכך.

במדרש רבה אנחנו מוצאים דרשה שונה שממנה יש להבין שהשאלה האם להביא את בניו למצרים? עלתה עוד קודם למפגש עם אהרן:

"וילך משה - להיכן הלך? שהלך ליטול אשתו ובניו. אמר לו יתרו: להיכן אתה מוליכן? אמר לו: למצרים. אמר לו: אותם שבמצרים מבקשין לצאת ואת מוליכן? אמר לו: למחר הן עתידין לצאת ולעמוד על הר סיני ולשמע מפי הקב"ה אנכי ה' אלקיך ובני לא ישמעו כמו הם!! מיד: ויאמר יתרו למשה לך לשלום."

המדרש מספר שכבר יתרו מזהיר את משה מהבאת משפחתו למצרים, אולם משה רבינו לא הסכים לשמוע לקול יתרו. זאת מתוך טענה חינוכית מהותית: איך משפחתו תוכל להמשיך בתוך עם ישראל ללא השותפות ההיסטורית ביציאת מצרים? כלומר משה מודע לחשיבות לחנך את ילדיו לשאת בעול עם הציבור. משה מזהה את הרווח החינוכי שיש בנתינה לזולת. ומעבר לכך ללא גלות אין גאולה - כאשר בניו יהיו שותפים בגלות של עם ישראל הם יהיו גם זכאים להיות שותפים בגאולה.

אם כן למה משה כן שומע לקול אחיו? יתכן שמשה סבר שמי שלא שותף לשעבוד, לא יכול לשקול את המצב במאזני צדק. ולכן הנטייה הטבעית של יתרו להגן על נכדיו גוברת על שיקול הצדק. אולם, כאשר אהרן שנמצא בתוך העם כל השנים אומר את הדברים יש לשמוע לו.



ארגון רבני צהר



ההסתדרות הציונית העולמית
המערך לשירותים רוחניים בתפוצות

במגילת רות אנחנו מוצאים דוגמה למנהיג שהתחמק מלקחת אחריות ונענש על כך. משפחתה של נעמי יוצאת מהארץ כדי לא לסבול חרפת רעב עם עם ישראל, אולם דווקא שם בעלה אלימלך ושני בניה מחלון וכליון מוצאים את מותם ולא זוכים לשוב לארץ שנאמר: "ותשאר האשה משני ילדיה ומאשה" העונש של אלימלך מלמד אותנו שלא ראוי להבריא את המשפחה מארץ ישראל בשעת צרה, המקרה שונה משל משה רבינו היות ואלימלך בוחר לברוח ולא להתמודד בעוד שמשה רבינו בוחר להיות חלק מהצבור ורק את משפחתו הוא לא משתף בצרת עם ישראל.

מכל זה אנחנו לומדים שאכן משה מודע לחשיבות בשותפות עם סבלו של העם, הן בהקשר הפרטי (כאשר הוא יוצא מארמון פרעה לראות בסיבולתם) והן במימד המשפחתי והחינוכי (כאשר הוא חולק על יתרו), אולם כאשר אהרון שיצא מתוך התופת של מצרים ממליץ למשה להרחיק את בניו הוא משתכנע שהחשש המציאותי גובר על הערך החינוכי והחברתי.

עם זאת נראה שסיום הסיפור, אחרית ימיו של משה ובניו מלמד על כך שאכן משה היה צריך להכניס את משפחתו לתוך מצרים. כיון שבסופו של דבר בניו של משה נדחו מההנהגה של עם ישראל ולא המשיכו את דרכו של אביהם. מתוך סיפור זה אנו למדים את החשיבות לשאת בעול עם חברו. ומעבר לכך נראה שזאת, היא ההנהגה הנכונה גם אם מדובר בצרות קשות כמו שיעבוד הגלות. מנגד נראה שמי שמרחיק את משפחתו מצרות הרבים עלול להפסיד גם את השכר של הגאולה מהצרה יש בזה גם איבוד הרווחים שיכולים בני משפחתו לקבל כתוצאה מההתמודדות עם הקשיים במצב בו הם נתונים.

משפחות רבות מתלבטות האם לבחור לגור בחברה נוחה הומוגנית התואמת את אורח החיים והערכים שאליהם הם רגילים ולוותר על האפשרות להיות מעורבים עם הציבור לגווניו השונים. ולהתרחק מהחברה ומצורותיה. אולם, מסיפור זה נראה שעל אף המחיר היקר שעלולים לשלם מבחינה משפחתית בהתערות בשכבות אוכלוסייה שונות, הרווח האישי והחינוכי בנשיאה בעול עם הציבור עולה על הנזק האפשרי והמפגש עם הסכנות שבמעורבות זאת.

הרב דב גולדשטיין-ר"מ בישיבת בר אילן, ומרבני צהר